

V. ULUSLARARASI TÜRK SANATI, TARİHİ ve FOLKLORU KONGRESİ/SANAT ETKİNLİKLERİ

YOCOCU
(Italy Youth in
Conservation of
Cultural
Heritage)

Azerbaycan
Kültürel Mirası
Kurumu
(Azerbaijan
Cultural
Heritage
Support to
Research
Association)

Selçuk
Üniversitesi Türk
El San. Arş. ve
Uyg. Merkezi
(Selçuk University
Research Center
for Turkish
Handicrafts)

Almanya
Türklerin
Dünyası
Enstitüsü
(Germany
Institute of
World of
Turks)

Moldova
Komrat Devlet
Üniversitesi
(Komrat
State
University)

"Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ Armağanı (In Honour of Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ)"

V. ULUSLARARASI TÜRK SANATI, TARİHİ
ve FOLKLORU KONGRESİ/SANAT
ETKİNLİKLERİ

V. INTERNATIONAL
TURKIC ART, HISTORY AND FOLKLORE
CONGRESS / ART ACTIVITIES

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ

Editörler:

Osman KUNDURACI-Ahmet AYTAÇ

Bu Kitap 10.03/2017
Yusuf Küçükdağ
tarafından Kütüphanemize
Hediye Edilmiştir.
Teşekkür Ederiz

Küçükdağ
Kütüphanesi
Kütüphanelerine
hediye edilmiştir

13-16 April 2016
Komrat/MOLDOVA

0019543
6R280
048

**AZERBAJYAN KÖKENLİ OSMANLI DEVLET ve KÜLTÜR ADAMI TURAK
BEY/TURAK ÇELEBİ (ö. 1562)**

**(TURAK BEY/TURAK CHALABI, OTTOMAN STATESMAN AND A MAN OF
CULTURE FROM AZERBAIJAN (DEATH 1562))**

**Yusuf KÜÇÜKDAĞ*
Bilal DEDEYEV****

ABSTRACT

The foundation of Safavids by Shah Ismail in 1501 gave rise to the migration of Sunni Turks in Azerbaijan to Ottoman Empire and the migration of Kizilbash Turkmens from Ottoman Empire to Safavids lands. In the meantime, many well-educated people coming from Azerbaijan served in the Ottoman bureaucracy. Their children who grew up as an Ottoman also took significant positions. One of them is Turak Bey/Turak Chalabi.

Turak Bey was born in Istanbul and his father who was an Azerbaijan Turk had migrated to Ottoman Empire from Azerbaijan in the first half of the 16th century, at the beginning of Kanuni reign (1520-1566), and settled in Eyup. Turak Bey who was well educated, allied with Dukakinzade Mehmed Pasha (d.1557), the Beylerbeyi (Grand Seigneur) of Halep along with his younger brother named Kaya Bey. Turak Bey who stayed in Egypt with Dukakinzade Mehmed Pasha for a while, worked as a nisanci, mirahur and defterdar while he was a governor during the reign of prince of Selim II (1566-1574). Furthermore, when he was a defterdar, he was sent as an envoy to Safavids in 1562 for the slaying issue of Shehzade Bayezid, who took refuge in Safavid state in 1559.

Turak Bey who was a divan poet and a gifted fiddle player, along with his 'saz' master brother Kaya Bey, became famous as music performers. In şuara collection of biographies (tezkire), it was mentioned that he wrote beautiful poetry with the title of "Nihani". In his book Seyahatname, Evliya Chalabi states that Turak Bey has a book named Sazname which cannot be reached today and in this book he gave information about the instruments of "Muğanicıyan" for the first time. It is reported that during his duty position, he helped to safeguard many artists and poets and presented them to Shehzade Selim. Besides, in his book Muhyi-i Gulsheni it is clearly specified that he helped Sunni sect sheikhs, too. In spite of all his good deeds, Turak Bey who came to Istanbul from Kütahya, the center of Anatolian principality, in the hope of becoming a Lala, , was executed after a decision taken at Divan-ı Hümayun on Monday, November 30, 1562, because of rumors against him which was most probably because of his uptrend in his position.

Except for short notices, there aren't any specific or comprehensive studies on Turak Bey. The information about his life and works are found in Ottoman sources. Among them, there are especially the works of sixteenth century Ottoman tezkirecis, the contemporaries of Turak Bey, Ashik Chalabi (d.1572), Ahdî Baghdadi (d.1593), Kinali-zade Hasan Chalabi (d.1604), Ottoman historian Gelibolulu Mustafa Âli (d.1600), Sufi Muhyi-i Gulsheni (d.1605) and the famous traveler Evliya Chalabi. The life and

*Prof. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, Konya/Türkiye.

**Doç.Dr., Qafqaz Üniversitesi, Sosyal ve Humanitar Bilimler Enstitüsü Karabağ Araştırmaları Şubesi, Bakü/Azerbaycan.

works of Turak Bey and his effects on Ottoman cultural life will be examined in the framework of the information provided in the sources of the period.

Key Words: Turak Bey, Azerbaijan, Selim II, Sazname.

GİRİŞ

İlhanlılar devrinde (1256-1357) Moğol idareciler tarafından yüzlerce sanat ve ilim adamı başkent Tebriz'e çevre ülkelerden getirilmiş; bu durum Azerbaycan kültür hayatını derinden etkilemiştir. Özellikle Azerbaycan sahası 14-15. yüzyıllarda adeta bölgenin ilim ve kültür merkezi haline gelmiştir [Karl, 1979-1980: 59-79; Onullahi, 1981: 45-51, 188-192; Piriye, 2003: 236-254; Kasımov, 2008: 147-236]. Bu durum Osmanlı Devleti'nde ilgi uyandırmış, eğitim almak amacıyla çok sayıda insan Azerbaycan bölgesine gitmiştir. Buna karşılık ünlü Azeri ilim adamlarının çalışmak için Osmanlı ülkesine geldikleri bilinmektedir. Özellikle, Timur istilasıyla bu kültürel trafik hız kazanmış; İstanbul'un fethinden sonra daha da artmıştır. Bu dönemde Acem ülkesi¹ denilen Azerbaycan ve İran'dan gelen âlimlere Osmanlı Devleti'nde büyük rağbet gösterilmiştir. 15. yüzyılın ortalarından itibaren ise, II. Mehmed'in (1451-1481) başlattığı eğitim alanındaki yeniden yapılanmadan sonra Azerbaycanlı ilim adamlarının planlı bir şekilde bu ülkeye gittikleri bilinmektedir. Bunların içinde çok sayıda Azerbaycanlı şairin de yer aldığı bilinmektedir. Sadece Fatih devrinde İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı sarayına 30'dan fazla Acem diyarından gelen şairin kabul edildiği bilinmektedir [Mohammad, 2005:12-13]. Böylece, iki Türk bölgesindeki ilim ve fikir adamları ile şair ve mutasavvıflar arasında kaynaşma olmuş; bu durum hiç şüphesiz Osmanlı ülkesi ile Azerbaycan sahasında gelecekteki sosyokültürel hayatı önemli derecede etkilemiştir. İletişim sonraki dönemlerde de aynen devam ettirilmiştir. XVI. yüzyıl başlarında, 1501'de Safevi Devleti'nin kurulmasıyla karşılıklı göç olayları yaşanmış; Şah İsmail'e bağlı Anadolu Kızılbaş Türkmenler Safevi Devleti'ne, Sünni Azeri Türkler de Osmanlı topraklarına göç etmişlerdir. Azerbaycan'dan gelen yetişmiş insan unsuru, Osmanlı kültür hayatını derinden etkilemiş, bazı konularda adeta yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Nitekim, Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) Osmanlı hanedanının şanlı tarihini manzum olarak yazmak için tesis edilen "Şehnamecilik"i Azerbaycanlı şairler tesis etmiş olup kurumun art arda ilk üç şehnamecisi Fethullah Arifi Çelebi (ö. 1562), Eflatun Şirvani (ö. 1569) ve Seyit Lokman Urmevi (ö. 1601) Azerbaycanlı'dır [Dedeyev, 2014: 155-165]. Osmanlı tezkirelerinden elde edilen bilgilere göre sadece 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde sayıları 60'tan fazla Azerbaycanlı şairin yaşadığı bilim adamlarınca tespit edilmiştir [Musalı, 2009:]. Ancak bunlar şimdilik tespit edilebilenlerdir. Aslında sayıları yüzlere baliğ olmalıdır. Örneğin çalışma konusu olan Turak Bey, bunlardan biridir.

Bazı araştırmalarda Turak Bey'le ilgili kısa bilgiler dışında [Uzunçarşılı, 1998: 611; İnalçık, 2015: 60; Şahin, 2015:] hakkında müstakil bir çalışmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Onun hayatına dair bilgiler Osmanlı kaynaklarında geçmektedir. Özellikle Turak Bey'in çağdaşları olan 16. yüzyıl Osmanlı tezkirecileri Aşık Çelebi (ö.1572), Ahdi Bağdadi (ö. 1593), Gelibolulu Mustafa Ali (ö.1600), Kınalızade Hasan

¹ Osmanlı Devleti'nde 15-17. yüzyıllarda İran, Azerbaycan ve bazen de Horasan ve Türkistan için de genel olarak Acemistan, Bilad-i Acem veya Vilayet-i Acem coğrafi terimleri kullanılmıştır [Arslan, 1999: 84]. Böylece, Osmanlılar Azerbaycan'ı da Acem diyarı olarak görmüş ve aynı zamanda orali olanları da Acemi veya Acemzade gibi tarif etmişlerdir [Karaismailoğlu, 1988: 321]. Bu da zamanla Acem'den gelen her kesin İranlı olduğu yönünde yanlış bir kanının oluşmasına neden olmuştur. Oysa Osmanlı Devleti'nde Acemzade olarak tanınan çok sayıda Azerbaycan Türkü'nün mevcut olduğu da bir gerçektir.

Çelebi (ö. 1604), Beyani (ö.1597), Muhyi-yi Gülşeni (ö.1605) ile Evliya Çelebi (ö.1684 ?)'nin eserleri önemlidir. Mehmed Süreyya (ö.1909) ve Şemseddin Sami'nin (ö.1904) çalışmaları da göz ardı edilemez. Bu tebliğ hazırlanırken konuyla ilgili son dönemlerde kaleme alınan kitap ve makalelerden de yararlanılmıştır.

TURAK BEY'İN HAYATI

Şair, müsişinas ve aynı zamanda devlet adamı olan Turak Bey, tezkirelerde Turak Çelebi [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 329; Kınalızade Hasan Çelebi, 2009: 390; Beyani, 2008: 222; Şemseddin Sami, 1996: 4624], Turak Bey [Âşık Çelebi, 1994: 606], Durak Çelebi [Ahdi Bağdadi, 2009: 78], Durak Ağa [Mehmed Süreyya, II, 1996: 422] gibi farklı isimlerle zikredilmektedir. Mahlasının "Nihani" olduğunu ise, hakkında bilgi veren bütün tezkireler kaydetmektedir. Dönemin kaynaklarında 16. yüzyıl Osmanlı aydınları arasında adı geçen Turak Bey'in doğum tarihi hakkında şimdilik herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Mustafa Âli, "Nihânî... Turak Çelebi merhûmdur ki, aslında Acemzâde ve pederi Ebi Eyyub Ensârî civârında temekkûn itmegin neşv ü nemâyı ol havâlide bulmuş bir serv-i azâde idi" [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 329] diyerek onun bir Acem Türkü olduğuna vurgu yapmıştır. Bununla birlikte Ahdi Bağdadi, Osmanlı başkentinde ikamet ettiği için olacak onun İstanbullu olduğunu bildirmektedir [Ahdi Bağdadi, 2009: 78]. Bazı Osmanlı kaynakları ise, aslında Turak Bey hakkında bilgi verseler de onu, bu dönemde yaşamış adı İbrahim Çelebi olan Edirneli başka bir şair Nihani ile karıştırmışlardır. Osmanlı kaynaklarında, 16. yüzyılda yaşamış ve Turak Bey'den başka Nihani mahlasıyla şiirler yazan daha üç şairin adı geçmektedir. Bunlardan biri Sultan Selim devri (1512-1520) şairlerinden Nacak Fazıl namıyla meşhur olan Arnavut asıllı muamma yazan Nihani'dir (ö. 1519) [Âşık Çelebi, 1994: 497; Kınalızade, 2009: 388-389; Beyani, 2008: 220-221. Ayrıca bk. Dursun, 1990: 2-5; Yavuz, 1998: 547-548; Dalbudak Hünerli, 2013: 79]. Diğerleri ise, Kanuni devri şairlerinden Kastamonlu Nihani [Gelibolulu, 1994: 283. Ayrıca bk. Yakşı, 1993; Yazar, 2003: 261] ve Edirneli İbrahim Çelebi'dir (ö. 1592). [Âşık Çelebi, 1994: 498. Ayrıca bk. Kaplan, 2010: 1272]. Bu yüzden Kınalızade'den naklen Beyani ve Mehmed Süreyya da eserlerinde Turak Bey'den bahisederlerken, onu Nihani İbrahim Çelebi zannederek yanlışlıkla Edirneli olarak göstermişlerdir [Kınalızade Hasan Çelebi, 2009: 389; Beyani, 2008: 222; Mehmed Süreyya, II, 1996: 422]. Tüm bu bilgilerden sonra, Acemzade olarak gösterilen, aslında bir Azerbaycan Türkü olan Turak Bey'in [Uzunçarşılı, 1998: 611; İnalçık, 2015: 60] babası Azerbaycan'dan gelip Eyup'e yerleşmiş; kendisi İstanbul'da dünyaya gelmiştir.

Kaynaklarda Turak Bey'in Kaya Bey isminde bir kardeşinin olduğu ve ikisinin birlikte müzikle ilgilendikleri belirtilmektedir. Kendisi yetenekli bir kemençecidir. Kardeşi ise, saz çalmaktadır. Müzisyenlikleriyle dikkat çeken bu iki kardeş, Kanuni dönemi ünlü devlet adamlarından Dukakinzade Mehmed Paşa (ö.1557) tarafından sarayına alınmış; bu zat Halep Beylerbeyisi olarak atanınca yanında Halep'e götürmüştü; hatta bir müddet sonra Turak Bey'i kendisine nişancı, Kaya Bey'i ise mühürdar yapmıştır [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 329]. Mustafa Âli'nin tezkiresinde geçen bu bilgide açık bir tarih belirtilmemektedir. Ancak Kanuni Sultan Süleyman'ın İrakeyn seferi sırasında, 1549 yılında, göçebe Arapların sebep oldukları huzursuzlukların önlenmesi ve bölgede istikrarın korunması amacıyla, Suriye'nin kuzeyinde, Halep beylerbeyiliğinin teşkil edildiği bilinmektedir [Çakar, 2003: 360]. Buranın ilk beylerbeyi Osman Paşa, ikinci beylerbeyi ise, 959/1552 tarihli Haleb İcmal Defteri'ne göre Dukakinzade Mehmed Paşa'dır [Haleb Tahrir Defteri/1536, 2010: 8; Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep, 2012: 33]. Öyle ise Halep'e gidişleri 1552'den biraz önce, muhtemelen 1551'dedir. Halep'ten sonra Mısır'a tayin olunan Mehmed Paşa, yanında Turak Bey'i de Kahire'ye götürmüştür [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 329; Kınalızade Hasan Çelebi, 2009: 389;

Beyani, 2008: 222]. Mehmed Süreyya bu tarihin 961/1554 olduğunu bildirirse de, Muhyi-
yi Gülşeni, Dukakinzade Mehmed Paşa'nın 960/1553 yılında Mısır'da bulunduğunu
kaydetmektedir. Onun verdiği bilgiye göre bu sırada Mehmet Paşa'nın yakın adamı
olan Turak Çelebi, bir kese içinde bir miktar altın ile; "Paşa hazretleri size mahabbeten
bunları irsal itdi ki duâdan ferâmuş itmeyesiz" diye Gülşeni Tekkesi'ne ihsanda
bulunmuştur [Muhyi-i Gülşeni, 2014: 129; Mehmed Süreyya, IV, 1996: 1049].

Turak Bey'in daha sonra terfi ederek Şehzade Selim'in yanında yer aldığı
görülür. Dukakinzade Mehmed Paşa tarafından muhtemelen 1554 yılının
sonlarında "Şehzâdeler cenâbına pîşkeşler irsâlinde" Manisa'da bulunan Şehzade
Selim'in yanına gönderilmiştir [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 329; Kınalızade Hasan
Çelebi, 2009: 389-390; Beyani, 2008: 222]. Bu sırada Kanuni'nin gözünden iyice
düşürülmüş olan Şehzade Mustafa katledilmiş ve hayatta kalan en büyük şehzade
olarak babasının yanında Nahçıvan seferine katılarak mütevazı tavırlarıyla onun
takdirini kazanmış olan Şehzade Selim, 15 Zilhicce 961/11 Kasım 1554'te Manisa'ya
dönüştü. Son olaylardan sonra taht yolunun artık iyice açıldığını gören üst düzey
devlet adamları Şehzade Selim'e destek vermek ve onun tarafında yer almak gibi
tavırlarda bulunmak zorunda kalmışlardı. Şehzadelik döneminde yirmi yediden fazla
şair, nedim ve sohbet ehlinin onun yanında bulunduğu bilinmektedir [Emecen, 2009:
415]. Turak Bey de Manisa, Konya ve Kütahya'daki valilikleri sırasında Şehzade
Selim'in has adamları yanında yer almıştır. Divan şairliği ve yetenekli müzisyenliği
sayesinde Manisa'da Şehzade Selim'in nedimi olan Turak Bey'e sonraları müziğe tövbe
ettirilerek mirahurluk görevi verilmiş; Şehzade Selim Kütahya'ya 1562 yılı başlarında
vali olunca onun deftardarlık görevini yürütmüştür [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 326;
Süreyya, 1996: 422; Emecen, 2009: 416; İnalçık, 2015: 61-62].

Turak Bey'in bu memuriyet döneminde birçok sanatçı ve şairin himayeye
alınmasında ve onların Şehzade Selim'in huzuruna kabul edilmesinde etkili olmuştur.
Nitekim Ulvi, Merdûmi, Konyalı Meşami, Aydınli Makali-yi Sani, Hatemi gibi şairleri
himaye ederek şehzade Selim'e intisap ettirmiştir [Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 303,
318, 326-328. Ayrıca bk. Uzunçarşılı, 1998: 611; İnalçık, 2015: 61]. Vasıflı insanlara
değer veren bir kişi olmasına rağmen kendisinden önce şehzadenin yanında hizmete
alınan ve zamanla onun musahibi olan Manastırlı şair Celal Bey'le arası iyi değildi
[Gelibolulu, 1994: 298].

Şehzade Selim kardeşiyle yaptığı Konya savaşıdan zaferle çıkmış; Bayezid
Kazvin'e iltica etmiş; kardeşinin iadesi için Şah Tahmasb'a (1524-1576) özel elçi olarak
çavuşbaşı Ali Ağa ile deftardarı Turak Bey gönderilmiştir². Şehzade Bayezid'in katli
olayından hemen sonra lalalık ümidiyle Kütahya'ya dönen Turak Bey, hızlı
yükselişinden olsa gerek yaptığı tüm iyi işlere ve hizmetine rağmen, aleyhinde
yürütülen dedi kodular yüzünden sonunda İstanbul'a çağrılarak 3 Rebiyülahir 970/30
Kasım 1562 günü Divan-ı Hümayun'da alınan kararla idam edilmiştir [Aşık Çelebi,
1994: 606; Ahdi Bağdadi, 2009: 78; Kınalızade, 2009: 390-391; Beyani, 2008: 222;
Şemseddin Sami, 1996: 4624].

² Şehzade Bayezid ve dört oğlunun teslimi için yakalılık üç yıl süren görüşmeler sonunda,
bu işin sonuca bağlanması için 16 Temmuz 1562 tarihinde Van Hakimi Hüsrev Paşa
başkanlığında kalabalık Osmanlı elçi heyeti Safevi başkenti Kazvin'e varmıştı. 23 Temmuz
Perşembe günü teslim edilen Bayezid, hemen orada boynuna geçirilen kementle boğularak
öldürüldü. Arkasından dört oğlu da aynı akıbete uğradı. Daha sonra bu beş Osmanlı
şehzadesinin naaşları Sivas'a getirilerek surların dışına defnedilmiştir [Münşi, 2010: 211;
Turan, 1992: 231; Necefli, 2014: 217].

ESERLERİ

Turak Bey, Osmanlı divan şairlerinden biri olarak dönemin eserlerinde yer almakta ancak divanı bulunduğu dair bilgi verilmemektedir. Bununla birlikte "Nihani" mahlasıyla Türkçe şiirler yazdığı belirtilmekte ve bunlardan bazıları tezkirelerde yer almaktadır. Özellikle, katlinden beş gün önce yazıp şehzade Selim'e gönderdiği gazeli onun şairliğini kanıtlayacak niteliktedir. Aşağıdaki beyitler bu gazelinden alınmıştır:

"Cân oldu şehâ şahid-i maksûdına vâsıl,
Sultân-ı gâm 'ışkuna dîl ey olalı menzil.

Katlüme delîl olsa n'ola gamzene zülfün,
Meşhûrdur e'd-dâlû 'ale'l-hayri kefâ'il.
Zulmetde kalurdum şeb-i hicrânda Nihânî,
Âhum şereri olmasa ger bana meşâ'il."

[Ahdi Bağdadi, 2009: 78-79; Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: 329-330; Kınalızade Hasan Çelebi, 2009: 391-392; Beyani, 2008: 222].

Sazlara dair bir kitap kaleme alan Turak Bey'in eserinin adı *Saznâme*'dir. Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* adlı eserinde bundan bahsetmektedir. Hatta Osmanlı sahasında kullanılan sazlardan bahsederken bu eserden bizzat faydalandığını "Muğniciyân" sazları bölümünde dile getirmektedir. Onun belirttiğine göre bu sazlar hakkında ilk defa Nihani Çelebi, *Saznâme* adlı eserinde bilgi vermiştir [Evliya Çelebi, 1314: 639]. *Saznâme*'nin şimdilik nerede bulunduğu tespit edilememiştir.

TORUNLARI

Dönemin kaynaklarında kardeşi Kaya Bey dışında ailesi hakkında herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Bununla birlikte Mehmed Süreyya, Durak Mehmed Paşa'dan bahsederken "Şair Durak Ağa'nın torunlarından ve derya beylerinden İbrahim Paşa'nın oğludur" demektedir ve Turak Bey'in torunlarının Osmanlı Devleti'nde yüksek mansıp sahibi olduklarını kaydetmektedir. Ataları gibi Enderun'da, eğitim alan Durak Mehmed Paşa, sırasıyla başbakiküluluk (Kasım 1745), mirahur-i evvelik (Aralık 1746), vezir olarak Konya valiliği (Ekim 1749), kaptan-ı deryalık (Ocak 1751), İnebahtı valiliği (Ekim 1752) ve Kandiye valiliği (Aralık 1752) gibi görevlerde bulunmuş ve Kasım 1755 yılında vefat etmiştir. Durak Mehmed Paşa'nın oğulları, Hassa silahşörlerinden Abdullah Bey ve Said Bey, torunu ise, İbrahim Bey'dir [Mehmed Süreyya, 1996: 422].

SONUÇ

Aslen Azerbaycan Türkü olan Turak Bey/Turak Çelebi kendisi İstanbul'da dünyaya gelse de, babasının Azerbaycan'dan gelip Eyup'e yerleştiği zikredilmektedir. Kaya Bey ismindeki kardeşi ile birlikte önce Dukakinzade Mehmed Paşa'ya, sonra da şehzade Selim'e bağlanmışlardır. Aynı zamanda yetenekli kemençeci olan Turak Bey, kardeşi saz ustası Kaya Bey ile birlikte müzik icracısı olarak şöhret bulmuşlardır. 1562 yılının yazında Şehzade Bayezid'in katli meselesi için Selim tarafından Safevi Devleti'ne elçi olarak gönderilen heyette yer almıştır.

Nihani mahlasıyla Türkçe şiirler yazmış olan Turak Bey'in günümüze kadar ulaşamayan *Sazname* adlı bir eseri vardı. *Muğniciyân* sazları hakkında ilk defa bu eserde bilgi verilmiştir.

Şehzade Selim'in maiyetinde iken birçok sanatçı ve şairin himayeye alınmasında rolü olmuştur. Şehzade Bayezid'in katli olayından hemen sonra Kütahya'dan İstanbul'a çağrılan Turak Bey aleyhinde "lalalık istiyor" şeklinde yürütülen dedikodular sonunda suçlu bulunarak 30 Kasım 1562 günü Topkapı Sarayı'nda idam edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Ali, 1999: "Osmanlılarda Coğrafi Terim Olarak "Acem" Kelimesinin Manası ve Osmanlı-Türkistan Bağlantısındaki Önemi (XV-XVIII Yüzyıllar)", **A.Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, S. 8, Ankara, s. 83-87.
- Ahdi Bağdadi, 2009: **Gülşen-i Şuara**, B Metin, (Yayına hazırlayan: Süleyman Solmaz), Denizli.
- Âşık Çelebi, 1994: **Meşa'irü's-Şu'ara, İnceleme Tenkitli Metin**, I, (hazırlayan: Filiz Kılıç), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- Beyani, 2008: **Tezkiretü's-Şuara**, hazırlayan: Aysun Sungurhan Eydurhan, Ankara, Kültür Bakanlığı e-kitap. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10733,metinpdf.pdf?0> (erişim tarihi: 04.04.2016).
- Çakar, Enver, 2003: "XVI. Yüzyılda Şam Beylerbeyiliğinin İdari Taksimati", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science**, XIII/1, Elazığ, s. 351-374.
- Dalbudak Hünerli, Duygu, 2013: "Nihani (Nacak Fazıl) Divanında Sevgili Tipi", **Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı, "Balkanlarda Türkçe" Hena e Plote "Beder" Üniversitesi 14-16 Kasım 2013**, Tiran/Arnavutluk, Bildiri Kitabı I, s. 78-93.
- Dedeyev, Bilal, 2014: "Osmanlı Devletinde Şehname Yazma Anenesi ve Azerbaycanlı Şehnameciler (XV-XVI. asrlar)", **Journal of Qafqaz University-tarix, hüquq ve siyasi elmler**, Volume 2, Number 2, Bakü, s.155-165.
- Dursun, Mesut, 1990: **Nihani Divanı (İnceleme-Metin)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Emecen, Feridun, 2009: "Selim II", **DİA**, XXXVI, s. 414-418.
- Evlıya Çelebi, 1314: **Seyahetnamesi**, C. 1, İstanbul.
- Gelibolulu Mustafa Âli, 1994: **Kühü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı**, hazırlayan: Mustafa İsen, Ankara.
- İnalcık, Halil, 2015: **Has-bağçede 'ayş u tarab nedimler şairler mutribler**, İstanbul.
- Kaplan, Yunus, 2010: "Nihani (İbrahim Çelebi) ve Gazelleri", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 5/4, s. 1271-1303.
- Karaismailoğlu, Adnan, 1988: "Acem", **DİA**, I, s.321.
- Karl, Jahn, 1979-1980: "Tebriz Doğu ile Batı Arasında Bir Ortaçağ Kültür Merkezi", Çeviren: İsmail Aka, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafiya Fak. Tarih Böiümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, XIII/24, Ankara, s. 59-79.
- Kasimov, Heyirbey, 2008: **Orta Asrlarda Azerbaycan Medeniyeti**, Bakü.
- Kınalızade Hasan Çelebi, 2009: **Tezkiretü's-Şuara**, hazırlayan: Aysun Sungurhan Eydurhan, Ankara, Kültür Bakanlığı e-kitap. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10739,tsmetinbpdf.pdf?0> (erişim tarihi: 04.04.2016).
- Mehmed Süreyya, 1996: **Sicill-i Osmani**, II-IV, İstanbul.
- Mohammad, Ebrahim Esmail, 2005: **Kaşifinin Gazaname-i Rum adlı Farsça eseri ve Türkşeye Tercümesi ve Tahlili**, Türkiye Cumhuriyeti Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Programı çap olunmamış magistratura diplom işi, İstanbul.
- Muhyi-yi Gülşeni, 2014: **Menakıb-ı İbrahim-i Gülşeni**, Yayına hazırlayanlar: Mustafa Koç ve Eyyüp Tanrıverdi, İstanbul.
- Musalı, Vüsale, 2009: **Osmanlı Tezkirelerinde Azerbaycanlı Şairler**, Bakü.
- Münşi, İskender Bey Türkman, 2010: **Tarehe Alemarayı Abbasi**, Farsçadan tercüme eden: Şahin Farzaliyev, Bakü.

- Necefli, Tofiq, 2014: **Safevi-Osmanlı Münasebetleri**, Bakü.
- 397 Numaralı Halep Livası Mufassal Tahrir Defteri (943/1536), I, Dizin ve Transkripsiyon, 2010: Yayına Hazırlayanlar: Ahmet Özkilinç, Ali Coşkun, Abdullah Sivridağ, Murat Yüzbaşıoğlu, Ankara.
- Onullahi, Seyid Ağa, 1981: **XIII-XVII. Asrlarda Tebriz Şehrinin Tarihi**, Bakü.
- Komisyon, **Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Halep**, 2012: Editörler: Cengiz Eroğlu, Murat Babuçoğlu, Mehmet Köçer, Orsam yayınları, Ankara.
- Piriyev, Vaqif, 2003: **Azerbaycan XIII-XIV Asrlarda**, Bakü, Nurlan.
- Şemseddin Sami, 1996: **Kamusu'l-A'lam**, Tıpkı Basım, VI, Ankara.
- Şahin, Esmâ, "Nihani, Turak Çelebi", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, e-ansiklopedi**.<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7221>(erişim tarihi: 04.04.2016).
- Turan, Şerafettin, 1992: "Bayezid, Şehzade", **DİA**, V, s. 230-231.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, 1998: **Osmanlı Tarihi**, II., Ankara.
- Yakşı, Ayhan, 1993: **Nihani Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Yavuz, Kemal, 1998: "Nihani'nin Sultan I. Selim Adına Yazdığı Muammalı Kasidesi ve Çözümü", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, XXVIII, s. 547-583.
- Yazar, İlyas, 2003: "Kastamonlu Divan Edebiyatı Şairleri", **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu** (18-20 Eylül 2003), s. 255-264.

Şehzade Selim'in Kütahya'daki sarayında topladığı meclislerden biri. Üstteki kartuşta *Nigari bende-i Sultan Selim Han* yazılı. Meclise katılanların adları yanlarına yazılmış: soldan sağa sırayla "*Cenab Paşa bendenüz, Kurd Beg, Gülabi Beg, Turak bendenüz.*" şeklinde yazılmıştır.